

การศึกษาวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ในการแก้ปัญหาการดื่มสุราเมรัยของ
ชาวบ้านดงพิกุล ตำบลพระเจ้า อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ
AN ANALYSIS STUDY OF BUDDHIST ETHICS IN SOLVING THE PROBLEM
OF BRINGE DRINKING OF DONGPHIKUL VILLAGERS, PHRACHAO
SUBDISTRICT, CHIANGKHWAN DISTRICT, ROI ET PROVINCE

พระมหาชินวัฒน์ โชติธมโม (หรรษา)¹,

พระครูสีลสาราธิคุณ², โสวิทย์ บำรุงภักดิ์³

Phramaha Chinnawat Chotidhammo (Horaban)¹,

Phrakhu Silasarathikhun², Sowit Bumrungphak³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด¹⁻³

Mahamakut Buddhist Univrsity Roi Et Campus¹⁻³

E-Mail : mahachinnawat101@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 29 มิถุนายน 2566; แก้ไขบทความ: 7 มิถุนายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 10 มิถุนายน 2567;

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิกุล ตำบลพระเจ้า อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ 2) เพื่อศึกษาพุทธจริยศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการลด ละ และเลิกดื่มสุราเมรัย และ 3) เพื่อวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ในการแก้ปัญหาการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิกุล ตำบลพระเจ้า อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากพระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์แบบอุปนัย และการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเอกสาร

ผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านดงพิกุล 85% ทำเกษตรกรรม มีประเพณีวัฒนธรรมเหมือนชาวอีสานทั่วไป ชอบจัดงานรื่นเริง มีการดื่มสุราเมรัย จึงทำให้เกิดปัญหาการทะเลาะวิวาท และปัญหาทางสุขภาพตามมา

พุทธจริยศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับการลด ละ และเลิกดื่มสุราเมรัย ได้แก่ ความระลึกรู้เท่าทันโทษของการดื่มสุราเมรัย (สติสัมปชัญญะ) คิดอย่างมีเหตุผลถึงคุณและโทษของการดื่มสุราเมรัย เพื่อการดำรงตนและคนในครอบครัวอย่างมีความสุข (โยนิโสมนสิการ) และมีความจริงใจ หรือมีสัจจะจริงใจในการลด ละ และเลิกดื่มสุราเมรัย (สัจจะ)

จากการวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์ในการแก้ปัญหาการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิกุล ทำให้ทราบว่า ชาวบ้านดงพิกุลผู้คิดจะดื่มสุราเมรัย จะมีสติสัมปชัญญะ โยนิโสมนสิการ และสัจจะ กล่าวคือ มีความระลึกรู้เท่าทันโทษของการดื่มสุราเมรัย รู้จักตระหนักคิด สามารถระงับ ไม่พลั้งเผลอที่จะดื่ม มีเหตุผลแยกแยะรู้ว่า สุราเมรัยเป็นสิ่งไม่มีประโยชน์ มีแต่โทษ 1) เสียทรัพย์ 2) ก่อการทะเลาะวิวาท 3) เป็นบ่อเกิดของโรค 4) เป็นเหตุให้เสียชื่อเสียง 5) เป็นเหตุให้ไม่รู้จักกาย และ 6)

เป็นเหตุทอนกำลังปัญญา ดังนั้น การแก้ปัญหา การดื่มสุรามั้ยได้อย่างเด็ดขาดตลอดชีวิตนั้น ผู้จะลด ละ และเลิกการดื่มสุราเมรัย ต้องมีสติสัมปชัญญะ โยนิโสมนสิการ และสัจจะต่อตนเองเป็นสำคัญ

คำสำคัญ : การดื่มสุราเมรัย, การแก้ปัญหา, พุทธจริยศาสตร์, ชาวบ้านดงพิกุล

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the problem of bringe drinking among Dong Phikun villagers, Prachao sub-district, Chiang Khwan district. Roi Et Province, 2) to study Buddhist ethics that support the reduction, abstinence and quit drinking alcohol, and 3) to analyze Buddhist ethics in solving the problem of drinking alcohol of Dong Phikun villagers, Prachao Sub-district, Chiang Khwan District. Roi Et Province which is a qualitative research by studying from the Tripitaka, commentaries, books, The research documents are related and the research results are presented through inductive analytical description and documentary data analysis.

The study found that 85% of Dong Phikun villagers are engaged in agriculture and have cultural traditions like other Isaan people. fond of organizing drinking alcoholic beverages thus causing a problem of controversy and subsequent health problems.

Buddhist ethics that supports the reduction, abstinence and cessation of drinking liquor, namely awareness of the dangers of consuming intoxicants Think rationally about the advantages and disadvantages of drinking intoxicants. for living oneself and one's family happily (Yonisomanasikara) and sincerity or having serious truth in reducing, giving up, and giving up drinking intoxicants (truthfulness).

From the analysis of Buddhist ethics in solving the problem of drinking alcohol of Dong Pikul villagers, it was revealed that Dong Pikul villagers who thought to drink alcohol will have consciousness Yonisomanasikāra and truth, that is to say, having knowledge of the dangers of drinking intoxicants. Knowing how to be aware of thinking, being able to suppress, not accidentally drinking There is a reason to distinguish knowing that Intoxicating liquor is useless, only harmful: 1) loss of wealth, 2) causing quarrels, 3) causing disease, 4) causing dishonor, 5) shamelessness, and 6) diminishing wisdom. The problem of drinking alcohol absolutely for the rest of his life, those who will reduce, abstain and stop drinking intoxicants. must be conscious Yonisomanasikan and truthfulness towards oneself is important.

Keyword : Drinking liquor, Problem solving, Buddhist ethics, Dong Pikul villagers

บทนำ

ปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของคนไทยนั้นเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่ามีผลกระทบอย่างมากต่อสุขภาพของผู้ดื่มและสร้างปัญหาด้านอื่นๆ อีกมากมายเช่น ความรุนแรงจากการกระทำต่อเด็กและสตรีในครอบครัว ปัญหาอุบัติเหตุ อาชญากรรม การทะเลาะวิวาท ยาเสพติด และการเบี่ยงเบนพฤติกรรมของเด็กเยาวชน ปัญหาทางเศรษฐกิจเช่น สูญเสียรายได้จนอาจนำไปสู่ความยากจน รวมถึงการติดสุราเรื้อรังทำให้เสื่อมสมรรถภาพในด้านต่างๆ สำหรับการดื่มสุราเมรัยในสังคมไทยปัจจุบัน ซึ่งมีการศึกษาและมีรายงานการวิจัยพบว่าประเทศไทยมีปริมาณการดื่มแอลกอฮอล์สูงเป็นอันดับ 40 ของโลก โดยเฉพาะเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ชนิดกลั่น สูงสุดเป็นอันดับ 5 ของโลก แนวโน้มอัตราการบริโภคที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วโดยปี โดยปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ลดลงต่ำสุดเท่ากับ 5.95 ลิตร/คน/ปี ใน พ.ศ. 2561 แล้วเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2562-2563 เป็น 7.67 ลิตร/คน/ปี โดยเครื่องดื่มที่นิยมสูงสุด คือ เบียร์ คิดเป็นร้อยละ 53.2 ในผู้ชาย และ ร้อยละ 69.9 ในผู้หญิง สำหรับค่าใช้จ่ายในการดื่มแอลกอฮอล์ พบว่ามีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยเพิ่มขึ้นจาก 775 บาท/คน/เดือน ในปี พ.ศ. 2554 เป็น 1,677 บาท/คน/เดือน ในปี พ.ศ. 2564 ทั้งนี้ค่าใช้จ่ายในการดื่มของผู้มีรายได้น้อย ($\leq 2,500$ บาท/เดือน) เทียบกับสัดส่วนต่อรายได้ต่อเดือน “มากกว่า” ของผู้มีรายได้สูง ($> 13,500$ บาท/เดือน) ดังนั้น การมีค่าใช้จ่ายจากการดื่มยิ่งมากอาจทำให้ครอบครัวจนลงเพิ่มขึ้น (จิราลักษณ์ นนทารักษ์, 2565) เพื่อควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่นเดียวกับการควบคุมการบริโภคยาสูบ ซึ่งถือว่าเป็นสินค้าที่เป็นสารเสพติดที่มีผลกระทบต่อบุคคลอื่นและสังคมโดยรวม เช่น จากการที่รัฐบาลได้ประกาศใช้ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มีผลบังคับเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2551 ที่ผ่านมา เป็นการแสดงถึงความพร้อมของสังคมไทยว่า ถึงเวลาแล้ว ที่ทุกภาคส่วนจะช่วยการป้องกันเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ ลดการดื่มของประชาชน และลดผลกระทบจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างจริงจัง และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้อย่างเคร่งครัด จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ (พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์, 2551)

จากที่กล่าวมานี้ ดังนั้น มหาเถรสมาคม โดยสำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม ได้มีมติครั้งที่ 10/2551 มติที่ 222/2551 เรื่อง พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ลงวันที่ 21 เมษายน 2551 ได้ขอความร่วมมือให้ สำนักงานพระพุทธศาสนา ชี้แจงให้วัดทุกแห่งปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ฉบับนี้อย่างเคร่งครัด เพื่อให้เป็นเขตห้ามซื้อห้ามดื่ม หากฝ่าฝืนจะมีโทษตามกฎหมาย โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมีบทบาทสำคัญต่อการประสานความร่วมมือกับวัดและสำนักสงฆ์ทุกแห่ง สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด เครือข่ายภาคประชาชนที่มีบทบาทสำคัญ ต่อการสนับสนุนกลไกภาครัฐ ในการเฝ้าระวังแก้ปัญหาแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ นอกจากนี้ยังมี การดำเนินกิจกรรมรณรงค์แก้ปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างต่อเนื่อง มีการรณรงค์ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการประชาสังคมสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเพื่อพัฒนาความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งในด้านเอกชนและเครือข่ายประชาชนให้มีการบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการขับเคลื่อนงานรณรงค์ลด ละ เลิกเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น ในการปฏิบัติการกิจนึ่งของเครือข่ายประชาคมงดเหล้าที่มีกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนงานรณรงค์เพื่อสร้างการรับรู้ ของปัญหาที่เกิดขึ้นผ่านสื่อกลางต่างๆ เช่น การพูดกันในรอบครัว/ชุมชน ผ่านระบบการศึกษา สื่อมวลชนหรือองค์การของ

รัฐ เพื่อให้มีการสร้างและพัฒนาค่านิยม ทศนคติในการมีส่วนร่วมในการลด ละ เลิกเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชนอย่างมาก (กรมควบคุมโรค, กระทรวงสาธารณสุข, 2553: 82) พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสโทษของการดื่มน้ำเมาไว้ใน สัพพลหุสูตร ว่าการดื่มน้ำเมาคือสุราเมรัย ผู้เสพย่อมไปเกิดในนรก เปตวิสัย และสัตว์ดิรัจฉาน โทษอย่างเบาที่สุด คือเป็นบ้า จิตใจเลือนลอย ขาดสติ ทำให้ตนเองตกต่ำ และตรัสไว้ใน สังคาลกสูตร ที่ชนิกายปาฏิกวรรค คือ เสียทรัพย์หันตาเห็น ก่อการทะเลาะวิวาท เป็นบ่อเกิดแห่งโรคภัยต่างๆ เป็นเหตุเสียชื่อเสียง เป็นเหตุให้ไม่รู้จักอาย เป็นเหตุทอนสติปัญญา อย่างไรก็ตามผลจากการรณรงค์เพื่อส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุราเมรัยพบว่า ได้ผลประมาณไม่ถึงหนึ่งในสาม ซึ่งไม่ใช่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในระดับมหภาค และนอกจากนั้นยังมีการเกี่ยวโยงกับความเชื่อทางศาสนาเป็นสิ่งสำคัญ ศาสนาและศีลธรรมเป็นเหตุผลสำคัญที่สุดในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

จากเหตุผล ความสำคัญ และปัญหาที่กล่าวมาแล้วนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำเอาหลักจริยธรรมในพระพุทธศาสนา มาใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดื่มสุราเมรัย โดยศึกษาจริยธรรมเพื่อส่งเสริมการงดเว้นการดื่มสุราเมรัย ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท ได้มีการงดเว้นการดื่มสุราเมรัยในระดับมหภาค และได้เป็นเอกสารสำคัญสำหรับผู้สนใจศึกษาในเรื่องนี้สืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิกุล ตำบลพระเจ้า อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาพุทธจริยศาสตร์ที่เกื้อหนุนต่อการลด ละ และเลิกดื่มสุราเมรัย
3. เพื่อวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิกุล ตำบลพระเจ้า อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นเป็นวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาพุทธจริยศาสตร์ในการแก้ปัญหการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิกุล ตำบลพระเจ้า อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีวิธีการดำเนินการ วิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเอกสาร ใช้รูปแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการวิเคราะห์ข้อมูลจึง ต้องใช้เทคนิคในการตรวจสอบด้านวิธีการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่มาของข้อมูล เพื่อรวบรวมข้อมูลเป็นเรื่องเดียวกัน โดยใช้วิธีการค้นคว้าแบบวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่วิจัย (Research Area) ได้แก่ บ้านดงพิกุล ตำบลพระเจ้า อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีเกณฑ์ในการเลือก (Criteria) ดังนี้

- 1) เป็นชุมชนที่ใหญ่และเก่าแก่อายุยาวนาน มีความสำคัญในด้านความเชื่อและศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างยาวนานของ ตำบลพระเจ้า อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ด
- 2) เป็นชุมชนที่ส่งเสริมและอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของ ตำบลพระเจ้า อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ด

3) เป็นที่ตั้งของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือโรงเรียนบ้านดงบัง (พิบูลศึกษาการ)
ตำบลพระเจ้า อำเภอยะรัง จังหวัดร้อยเอ็ด

4) เป็นชุมชนที่ส่งเสริมกิจกรรมการดัดแปลงการต้มสุราเมรัย เพราะ เป็นหมู่บ้านกีฬา
ด้านยาเสพติด ตำบลพระเจ้า อำเภอยะรัง จังหวัดร้อยเอ็ด

ขั้นตอนที่ 3 กลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่วิจัยและได้กำหนดบุคคลผู้ให้
ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาโดยการมุ่งเน้นเลือก
สัมภาษณ์จำนวน 12 รูป/คน ได้แก่

1. พระสงฆ์ชั้นปกครอง	จำนวน	3	รูป
2. ปราชญ์ชุมชน	จำนวน	3	คน
3. หัวหน้าด้านสาธารณสุข	จำนวน	3	คน
4. ผู้นำชุมชน	จำนวน	3	คน
รวมทั้งสิ้น	จำนวน	12	รูป/คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือสำหรับการทำวิจัยเป็น

1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด

2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation observe)

โดยผู้วิจัยดำเนินการสังเกตจากการทำกิจวัตรประจำวันและกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้น
รวมถึงการเข้าร่วมทำกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมทางประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น กิจกรรมทางศาสนา
 ฯลฯ เป็นต้น กับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่วิจัย

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย โดยการสัมภาษณ์ ซึ่งมีทั้งการสัมภาษณ์เชิง
ลึกกับประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ตามที่กำหนดไว้ และสัมภาษณ์แบบไม่เป็น
ทางการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สมาคมได้เข้าไปช่วยเหลือใน
ชุมชนในพื้นที่เป้าหมายของการวิจัย มีการจดบันทึก การใช้เทปบันทึกเสียง และการบันทึกภาพนิ่ง

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ มี 3 ส่วน ด้วยกันประกอบด้วย (1) การ
เก็บข้อมูลเชิงเอกสาร ทั้งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ เอกสารงานวิจัยตำรา วิชาด้าน
พุทธศาสนาและตำราอื่นๆ รวมทั้งบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย (2) การเก็บรวบรวมข้อมูล
จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth interview) และ (3) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนา
เฉพาะ (Focus Group discussion)

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการวิจัย และการนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ผ่านการ
วิเคราะห์อย่างสมบูรณ์แล้วมาทำการเขียนพรรณนาความ ดังต่อไปนี้

1) บทสรุปที่เป็นการวิเคราะห์ในลักษณะรวบยอด หรือเป็นประเด็นสำคัญ

2) อภิปรายความเห็นของผู้วิจัย

3) ข้อเสนอแนะ ซึ่งแบ่งออกเป็นข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาในเรื่องของวิจัย
และ ข้อเสนอแนะของผู้ที่สนใจในการศึกษาวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์การแก้แค้นไขปัญหาการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิกุล ตำบลพระเจ้า อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ด” โดยได้ทำการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยอย่างครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ปัญหาการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิกุล ตำบลพระเจ้า อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ด ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกันไปหมดแทบทุกเรื่อง ทั้งความฟุ้งเฟ้อ ความยากจน ครอบครัวแตกแยก มีปัญหาก่อให้เกิด อาชญากรรมต่างๆ อุบัติเหตุ โรคภัยสารพัดรุมเร้า การสูญเสียทรัพยากรบุคคล และสูญเสียทางเศรษฐกิจของสังคมโดยรวม ทำให้ความเชื่อผิด คิดว่าการดื่มสุราเมรัยเป็นวัฒนธรรม แท้จริงแล้วการดื่มสุราเมรัยนั้นเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่แทรกซึมอยู่ในทัศนคติจนทำให้ผู้คนในสังคมมองว่าการดื่มสุราเมรัยเป็นเรื่องปกติ แม้แต่งงานบุญก็ยังไมเว้นการดื่มสุราเมรัยเช่นกัน การดื่มสุราเมรัยกลับทำให้ผู้ดื่มขาดสติ ขาดความยับยั้งชั่งใจ และกระทำความรุนแรงอันเป็นปัญหาของสังคม บางคนหาทางออกจากปัญหาดังกล่าวด้วยการพึ่งพาอบายมุขโดยเฉพาะสุรา ทำให้ความสุขในสังคมเดิมลดบทบาทลงมาก ดังที่ศูนย์เครือข่ายวิชาการเพื่อสังเกตการณ์และวิจัยความสุขชุมชน มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญหรือเอแบคโพลล์ ซึ่งความสุขมวลรวมของคนไทยในเดือนกรกฎาคม 2552 หดฮวบจาก 7.15 เหลือ 5.92 กรุงเทพมหานคร มีความสุขต่ำสุดในขณะที่ภาคอีสานมีความสุขสูงสุด (ศูนย์เครือข่ายวิชาการเพื่อสังเกตการณ์และวิจัยความสุขชุมชน มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, 2552) เหตุผลหนึ่งนั้นก็มาจากสุรา ซึ่งบริษัทที่ดำเนินธุรกิจด้านสุราต่างโหมกระพือโฆษณาให้บุคคลหากำไรให้กับชีวิตในทางที่ต้องการกระตุ้นการขายสินค้าน้ำเมาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเหล้า เบียร์และสิ่งของมีนเมาอื่นๆ และการดื่มสุรานั้นยังก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นปัญหาชีวิตของบุคคลปัญหาครอบครัวและยังส่งผลกระทบต่อปัญหาสังคมระดับชุมชนและระดับประเทศด้วย การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เริ่มเสื่อมถอยลง ส่งผลให้เงื่อนไขการดื่มสุราแบบเดิมซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของพิธีกรรมเท่านั้น หรือเป็นการดื่มเฉพาะเทศกาลสำคัญๆ หมดไป การดื่มสุราที่มีความหมายแบบใหม่คือการดื่มเพื่อการแสดงความเป็นผู้นำ เป็นผู้ชายมีความทันสมัยโดยคิดว่าสุราสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ สุราเป็นเครื่องประสานความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน หรือบางคนดื่มเพื่อให้ตนเองแสดงความกล้าออกมาปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ ส่งผลให้เกิดปัญหาความรุนแรงในระดับครอบครัวก่อให้เกิดปัญหาในครอบครัวมากมายทั้งการขาดความรับผิดชอบต่อครอบครัว (พระมหาภักดิ์ คุณงกโร, 2557: 109) ปัญหาความระหองระแหงทะเลาะเบาะแว้งของสามีภรรยาอันมีสุราเป็นต้นเหตุนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อลูกที่ต้องมารองรับปัญหาดังกล่าว วัฒนธรรม ความเชื่อ และทัศนคติเหล่านี้ ส่วนหนึ่งได้ถูกสร้างขึ้นจากธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในช่วงการพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นส่งเสริมให้มีการบริโภคจำนวนมาก เพื่อนำมาสู่การมีกำไรสูงสุด โดยธุรกิจแอลกอฮอล์ได้มีความพยายามในการขยายช่องทางการขายสินค้า เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม นำมาซึ่งผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อคนทุกกลุ่มในสังคม โดยเฉพาะผลกระทบในด้านต่างๆ เช่น ปัญหาอุบัติเหตุ สุขภาพ ความรุนแรงทางเพศและปัญหาภายในครอบครัว การสูญเสียด้านเศรษฐกิจ การทะเลาะวิวาท การตั้งครุฑไม่พึงประสงค์ปัญหาการติดเชื่อทางเพศสัมพันธ์ เป็นต้น

วัตถุประสงค์ที่ 2 พุทธจริยศาสตร์ที่เกื้อหนุนต่อการลด ละ และเลิกดื่มสุราเมรัย เป็นการนำหลักพุทธจริยศาสตร์หรือหลักความประพฤติตามหลักพระพุทธศาสนา (ศีล) มาเป็นแนวทางในการ

ลด ละ และเลิก โดยเฉพาะศีลข้อที่ 5 มีอานิสงส์คือเมื่อเกิดเป็นมนุษย์เป็นผู้ที่มีสมองประสาท ปัญญา ความคิดแจ่มใส จะศึกษาเล่าเรียนสิ่งใดก็แตกฉาน และทรงจำได้ง่ายไม่หลงพันเพี้ยนและเลอะเลือน ไม่เสียสติ วิกลจริต ไม่เป็นโรคสมอง โรคประสาท ไม่ปัญญาทึบ ปัญญาอ่อนหรือปัญญานิ่ม พระพุทธศาสนาได้ส่งเสริมให้มนุษย์เว้นขาดจากการดื่มสุราเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท (อง.ปญจก. 22/171/287) ธรรมทั้ง 5 ประการเรียกว่า เบญจศีล เป็นข้อปฏิบัติสำหรับชาวพุทธที่ยึดถือ ปฏิบัติในฐานะพุทธศาสนิกชน จะเห็นได้ว่า การเว้นจากการดื่มสุรานั้นพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพื่อป้องกันไม่ให้คนมัวเมาจนขาดสติ เพราะว่า “สุราและเมรัยเป็นสิ่งที่ไม่รู้จักอึด เหมือนกันกับนอนหลับและการเสพกามเป็นสิ่งที่ไม่รู้ฉ้อ” (อง.ติก. 34/48/517) ประกอบกับสุรานั้นเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความประมาทในชีวิต อันเป็นการขัดต่อหลักการพื้นฐานของพระพุทธศาสนาอย่างสิ้นเชิง ที่พระพุทธเจ้าทรงเน้นย้ำตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์ว่า ให้งดความไม่ประมาทให้ถึงพร้อม ด้วยเหตุนี้ในพระพุทธศาสนาจึงมีคำสอนเกี่ยวกับการเว้นขาดจากการเสพสุรา พร้อมทั้งแสดงโทษของการดื่มสุราเป็นทางแห่งความเสื่อม นำผู้ที่ดื่มไปสู่ความฉิบหาย ก่อให้เกิดโทษหลายประการ ทั้งต่อตนเองคือสุขภาพ ติดน้ำเมา ติดสารเสพติดเพราะสารที่มีอยู่ในสิ่งเหล่านี้ออกฤทธิ์ให้ร่างกายเกิดการเสพติด หรืออยากที่จะดื่มหรือเสพอีกครั้งทำให้ขาดปัญญา ขาดสติ ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ นำไปสู่การทะเลาะวิวาท เพราะฤทธิ์ของสารเหล่านี้ออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทหลายด้าน อาทิ กดประสาท กระตุ้นประสาท หลอนประสาท เป็นต้น เพราะสารในสิ่งเหล่านี้นั้นมีผลต่อการทำงานของร่างกาย เพราะเมื่อเมาเมื่อนั้นจึงมักแสดงพฤติกรรมอันน่ารังเกียจทำให้อื่นติฉินนินทาในภายหลังทำให้เสียการทำงาน เพราะเมื่อเมาแล้วจะไม่มีสติหรือไม่มีสมาธิในการทำงานได้เหมือนคนทั่วไป ด้วยเหตุนี้พระพุทธเจ้าจึงทรงมีข้อบัญญัติและคำสอนเกี่ยวกับการเว้นขาดจากสุราและกำหนดไว้เป็นข้อปฏิบัติพื้นฐานในพระพุทธศาสนาเรียกว่า เบญจศีล ทรงแสดงโทษว่าเป็นอบายมุขคือหนทางแห่งความเสื่อม (พระสาคร จิตฺตมโห (โปธิ), 2562: 56) และมีแนวทางในการลด ละ เลิกสุราตามหลักพุทธธรรมนั้น จึงเป็นการรู้จักใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา เพื่อแก้ปัญหอันเกิดขึ้นแก่ตัวบุคคลผู้ดื่มสุราเป็นเครื่องย้ำเตือนว่า ไม่มีใครเตือนสติเราได้มากกว่าเรา “ตนเตือนตนให้พ้นผิด” เป็นหลักการที่จริงแท้ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ ผู้หวังความสุขความเจริญแก่ตนควรพิจารณาให้เห็นถึงประโยชน์ และส่วนได้ส่วนเสียของสุราก่อนแล้วกำหนดละเว้นด้วยอาศัยหลักธรรมทั้ง 3 ประการ คือ อบายมุข 6 เป็นเครื่องชี้ให้เห็นโทษทัณฑ์ของการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสุราว่ามีผลเป็นอย่างไร โดยใช้หลักเบญจธรรม และสติสัมปชัญญะถือว่าเป็นเบื้องต้นในการพัฒนามนุษย์ตามหลักของพระพุทธศาสนาที่เอื้อหนุนต่อการลด ละ และเลิกดื่มสุราเมรัยได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ที่ 3 พุทธจริยศาสตร์ในการแก้ไขปัญหการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิกุล ตำบลพระเจ้า อำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด หลักการของพุทธจริยศาสตร์ คือ ศาสตร์ที่ว่าด้วยความประพฤติและวิธีการปฏิบัติ เป็นจริยธรรมที่สอนให้ชาวพุทธศาสนิกชนดำรงชีวิตอยู่ด้วยปัญญา ไม่ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความประมาท เมื่อผู้บริโภคสุรา ย่อมขัดต่อหลักของพุทธจริยศาสตร์ในเบื้องต้น และเป็นเหตุแห่งความประมาท ทำให้เกิดผลกระทบอื่นๆ เกิดขึ้นแก่การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามมา สุราจัดเป็นอบายมุข คือ ทางแห่งความเสื่อมผู้ที่ดำเนินชีวิตตามหลักของจริยธรรม ควรเว้นจากอบายมุขทางแห่งความเสื่อม เพราะเป็นเหตุให้เสียสุขภาพทางกาย ทางจิต สมอง ความคิดก็เฉื่อยชา หรือครุ่นคิดในสิ่งนั้นๆ อยู่เนืองๆ ใช้เวลากับสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์เป็นเหตุให้ครอบครวั สังคมเดือดร้อน

และก่อให้เกิดการล่วงละเมิดศีล หรือแม้แต่การทำลายคุณธรรมอื่นๆ อบายมุขจึงเป็นช่องทางที่จะนำไปสู่ความเสียหาย และเป็นการทำลายจริยธรรมอันดี (ที.ปา. 17/178/196) ในกลุ่มของความเสียหายจากอบายมุขได้กล่าวถึงโทษของสุราไว้เป็นข้อแรกว่า การติดสุราและของมึนเมา มีโทษ 6 สถานคือ สิ้นเปลืองทรัพย์โดยเปล่าประโยชน์ทรัพย์สินที่มีอยู่หรือที่หามาได้ย่อมหมดไปๆ อย่างเห็นได้ชัด มักก่อการทะเลาะวิวาท ก่อความวุ่นวายเดือดร้อน เป็นบ่อเกิดแห่งโรคต่างๆ ร่างกาย ในเมื่อร่างกายอ่อนแอเพราะพิษสุรา จึงเป็นสาเหตุให้เป็นโรคแทรกซ้อนต่างๆ ได้ง่าย ทำให้เสียเกียรติ เสียชื่อเสียง หมดสง่าราศี ทำให้เป็นผู้ไม่รู้จักละอายในสิ่งที่ควรละอาย เมื่อเมาสุราแล้วสามารถแสดงกิริยาอาการต่างๆ ได้โดยไม่อายต่อใคร ประการสำคัญคือ ทำให้สติปัญญาความคิดอ่านต่างๆ หย่อนสมรรถภาพ พุทธศาสนากล่าวถึง จริยธรรมว่ามีความสำคัญต่อมนุษย์เพราะเป็นธรรมชาติของการอยู่ในสังคม เป็นหลักความประพฤติ หลักการดำเนินชีวิต หลักการครองชีวิต (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2542: 590) บุคคลควรประพฤติ จริยธรรมจะมีได้จำต้องอาศัยหลักคำสอนทางศาสนานำมาประพฤติปฏิบัติเพื่อฝึกหัดกายและวาจาให้เรียบร้อย การนำหลักไตรสิกขาเข้ามาช่วยในการแก้ปัญหาคติการดื่มสุราของชาวบ้านดงพิบูล ไตรสิกขามุ่งเน้นการปฏิบัติ เป็นหลักพัฒนาชีวิตเพื่อให้ประสบความสำเร็จ ใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชีวิต ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับฝึกอบรมกาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป สำหรับเกณฑ์รวมที่ใช้ในการตัดสิน ได้แก่ หลักมหาปเทศ 4 ซึ่งเป็นการอธิบายถึงหลักใหญ่สำหรับอ้างอิงเพื่อสอบสวนเทียบเคียงได้พบว่า สุราเป็นสิ่งที่มิโทษมากกว่าคุณและขัดกับหลักการพัฒนาสติปัญญาของมนุษย์ตามหลักพุทธธรรม จึงนับเข้าในสิ่งที่ไม่ควรทำ ไม่ควรดื่ม คำสอนของพระพุทธศาสนาไม่เคยสรรเสริญสิ่งที่ทำลายสติปัญญาของมนุษย์แต่ตรงข้ามพระพุทธองค์ทรงสอนให้เว้นจากอบายมุขเหล่านั้น พุทธจริยศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาคติการดื่มสุราจากการศึกษาในเรื่องนี้พบว่า ในทางสังคมจะประกอบด้วยมาตรการส่วนบุคคล คือ การพิจารณาและแนะนำให้เห็นโทษการดื่มสุรา และมาตรการส่วนสังคม คือ การควบคุม การใช้กฎหมายและการลดความต้องการ ส่วนแนวทางแก้ไขทางพุทธศาสนา คือ การแก้ไขตามหลักพระพุทธศาสนา คือหลักอริยสัจสี่และการแก้ไขตามแนวคิดพุทธจริยธรรม คือ การพิจารณาหาเหตุ ปัจจัย การรักษาศีล การเจริญสติและการประยุกต์ใช้อธิบาท 4 (พระครูนิวาสิตวิริยธรรม (เพียร ตปคุโณ), 2553) พุทธจริยศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาคติการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิบูลในครั้งนี้ได้มีความคาดหวังให้เกิดการลด ละ และเลิกดื่มสุราเมรัย เพียงแต่มุ่งหวังให้ชาวบ้านดงพิบูลมีการปรับปรุงพฤติกรรมกรรมการดื่มสุราให้ดีขึ้น เพื่อให้ปัญหาของสุราในสังคมนี้ลดลง หากแต่ก็เป็นเรื่องต้ออย่างยิ่งหากชาวบ้านดงพิบูลจะสามารถพัฒนาตนเองไปถึงการลด ละ และเลิกดื่มสุราเมรัยนั้นได้

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ประกอบด้วย สภาพปัญหาการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิบูล, พุทธจริยศาสตร์ที่เกื้อหนุนต่อการลด ละ และเลิกดื่มสุราเมรัย, พุทธ จริยศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาคติการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิบูล ตำบลพระเจ้า อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีสาระสำคัญการอภิปราย ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ชาวบ้านดงพิบูล 85% ทำเกษตรกรรม มีประเพณีวัฒนธรรมเหมือนชาวอีสานทั่วไป ชอบจัดงานรื่นเริง มีการดื่มสุราเมรัย จึงทำให้เกิดปัญหา

การทะเลาะวิวาท และปัญหาทางสุขภาพตามมา ปัญหาการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิกุล ตำบลพระเจ้า อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ด ทั้งนี้เป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างชาวบ้านดงพิกุลที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมา มีจำนวนทั้งหมด 67 คน (ร้อยละ 18.7) ประกอบด้วยเพศชาย 41 คน และเพศหญิง 26 คน พบนักดื่มเพศชายจะดื่มมากกว่าเพศหญิงโดยมักอยู่ในช่วงอายุ 45-69 ปี มากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2554) ที่พบเพศชายมีอัตราการดื่มสุราสูงกว่าเพศหญิงประมาณ 4 เท่า อายุเฉลี่ยของการดื่มสุราครั้งแรกของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในเพศชายเริ่มดื่มครั้งแรก เฉลี่ยอายุ 16 ปี ส่วนเพศหญิงเริ่มดื่ม 20 ปี โดยทั่วไปในทุกกลุ่มอายุผู้ชายเริ่มดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ครั้งแรกเร็วกว่าเพศหญิง โดยมีความเชื่อว่าการดื่มยาตองหรือเหล้าขาวเล็กน้อยก่อนทานอาหาร เป็นการบำรุงร่างกาย ทำให้รับประทานอาหารอร่อยขึ้น

หากประเมินการคัดกรองการดื่มสุรากลุ่มตัวอย่างของชาวบ้านดงพิกุล พบว่า กลุ่มสูงอายุเป็นผู้ดื่มที่มีความเสี่ยงต่ำ ซึ่งส่วนส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้จะเป็นผู้ดื่มเพียงเล็กน้อยในช่วงเย็นก่อนรับประทานอาหารเท่านั้น ด้วยมีความเชื่อว่าสุราหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่บริโภคไปนั้นมีส่วนช่วยให้เจริญอาหาร (พินิจลักษณะ ปัญญา, ธรรมชา เศรษฐบุปผา, พันทิพย์ จอมศรี, 2556: 49) จากการสำรวจทัศนคติต่อการเลิกดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของกลุ่มตัวอย่างชาวบ้านดงพิกุลพบว่าไม่มีความคิดที่จะเลิกดื่ม จึงเป็นประเด็นที่ท้าทายต่อการดำเนินงานส่งเสริมป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของชาวบ้านดงพิกุล ที่จะต้องหาวิธีการที่จะโน้มน้าวจิตใจให้ชาวบ้านดงพิกุลเปลี่ยนทัศนคติ ให้หันมาเลิกดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อสุขภาพที่ดี ป้องกันโรคเรื้อรังที่จะเกิดขึ้นมาในอนาคต

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า พุทธจริยศาสตร์ที่เกื้อหนุนต่อการลด ละ และเลิกดื่มสุราเมรัย เป็นการนำหลักพุทธจริยศาสตร์หรือหลักความประพฤติตามหลักพระพุทธศาสนา (ศีล) มาเป็นแนวทางในการลด ละ และเลิก โดยเฉพาะศีลข้อที่ 5 ได้มีหลักเกณฑ์การวินิจัยศีลข้อนี้ จะขาดได้ต้องประกอบด้วยองค์ 4 ประการ คือ 1) บรรดาสุรา เป็นต้น น้ำดื่มอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งความเมา 2) จิตมีสภาพเป็นผู้ใคร่จะดื่มปรากฏ 3) ผู้ดื่มถึงความพยายามอันเกิดแต่จิตนั้น และ 4) น้ำเมาที่ดื่มแล้วไหลล่องเข้าไปในลำคอ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) บรรดาไตรสิกขา ศีล ถือว่าเป็นหลักธรรมที่ช่วยควบคุมตัวบุคคลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสังคม ทั้งนี้เป็นเพราะจุดเริ่มต้นของการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น ต้องเริ่มต้นด้วยการพัฒนาตนเองก่อน เพราะว่าหากไม่พัฒนาด้านการพัฒนาจิตใจให้เกิดสติเสียก่อนก็ย่อมไร้ผล กล่าวได้ว่า ไตรสิกขากับการพัฒนาสังคมนั้นได้มีความสอดคล้องกับบทความของ ประเมธ ศรีภิญโญ ที่ว่า ไตรสิกขาเป็นการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของศีล สมาธิ และปัญญา อันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาสังคม เพราะสังคมจะมีความพัฒนาหรือเจริญได้นั้น ต้องมีการพัฒนาโดยใช้หลักของศีล คือ การชำระกาย วาจา ให้สะอาด ถือว่าเป็นเบื้องต้นในการพัฒนามนุษย์ตามหลักของพระพุทธศาสนาที่ว่าด้วยการงดเว้นจากความชั่วทั้งปวง (ประเมธ ศรีภิญโญ, 2562) นอกจากนี้พุทธจริยศาสตร์ (การประพฤติปฏิบัติ) ที่เกื้อหนุนการลด ละ และเลิกดื่มสุราเมรัย ต้องมีความระลึกรู้เท่าทันโทษของการดื่มสุราเมรัย (สติสัมปชัญญะ) คิดอย่างมีเหตุผลถึงคุณและโทษของการดื่มสุราเมรัย เพื่อการดำรงตนและคนในครอบครัวอย่างมีความสุข (โยนิโสมนสิการ) และมีความจริงใจ หรือมีสัจจะจริงใจในการลด ละ และเลิกดื่มสุราเมรัย (สัจจะ)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ชาวบ้านดงพิกุลผู้คิดจะดื่มสุราเมรัย จะมีสติสัมปชัญญะ โยนิโสมนสิการ และสัจจะ กล่าวคือ มีความระลึกรู้เท่าทันโทษของการดื่มสุราเมรัย รู้จักตระหนักคิด สามารถระงับ ไม่พลั้งเผลอที่จะดื่ม มีเหตุผลแยกแยะรู้ว่า สุราเมรัยเป็นสิ่งไม่มีประโยชน์ มีแต่โทษ 1) เสียทรัพย์ 2) ก่อการทะเลาะวิวาท 3) เป็นบ่อเกิดของโรค 4) เป็นเหตุให้เสียชื่อเสียง 5) เป็นเหตุให้ไม่รู้จักร่างกาย และ 6) เป็นเหตุทอนกำลังปัญญา ดังนั้น การแก้ปัญหาคือการดื่มสุราเมรัยได้อย่างเด็ดขาดตลอดชีวิตนั้น ผู้จะลด ละ และเลิกการดื่มสุราเมรัย ต้องมีสติสัมปชัญญะ โยนิโสมนสิการ และสัจจะต่อตนเองเป็นสำคัญ ทั้งนี้เป็นเพราะชาวบ้านดงพิกุลผู้คิดจะดื่มสุราเมรัย มีสติสัมปชัญญะ โยนิโสมนสิการ และสัจจะ กล่าวคือ มีความระลึกรู้เท่าทันโทษของการดื่มสุราเมรัย รู้จักตระหนักคิด สามารถระงับ ไม่พลั้งเผลอที่จะดื่ม มีเหตุผลแยกแยะรู้ว่า สุราเมรัยเป็นสิ่งไม่มีประโยชน์ มีแต่โทษดังกล่าวนั้น กรณีผู้ดื่มสุราเมรัย หรือผู้ติดสุรา ถ้ามีการสนับสนุนให้ทวน เห็นทุกข์ของตนเอง ความไม่สบายกายไม่สบายใจของตนเอง รู้สมุทัย เหตุให้ทุกข์เกิด ได้แก่ ตัณหา ความทะยานอยาก กามตัณหา อายากเป็นโน่นเป็นนี่ อายากดื่ม อายากกิน รู้โรธ สภาวะที่จะดับทุกข์ ธรรมที่จะดับทุกข์นั้น สอดคล้องกับความประสงค์ที่จะเลิกดื่มสุรา สุราไม่ใช่ทางแก้ไขปัญหาคือ รummor ที่มีความเห็นชอบ ปฏิบัติชอบ มีการตั้งเป้าหมายชีวิตโดยลด ละ หรือ ไม่พึ่งการดื่มสุราเมรัย รู้เท่าทันความยาก ความต้องการของตนเอง และจัดการได้อย่างเข้าใจ สอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ของกิตติพงษ์ พลทิพย์ ที่ว่า ปัจจัยการรับรู้ความสามารถลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นปัจจัยร่วมให้ประชาชนในชุมชนสามารถลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ โดยปัจจัยการรับรู้ความสามารถลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งการที่ประชาชนมีการรับรู้ความสามารถของตนเองเพื่อลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เพิ่มขึ้นจะเป็นแรงจูงใจให้ประชาชนสามารถลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (กิตติพงษ์ พลทิพย์, 2562: 87) การดื่มสุราเมรัยทำให้เกิดความสูญเสียมาก ไม่ใช่เฉพาะคนสามัญชนเท่านั้น แม้แต่ผู้ที่มีคุณธรรมพิเศษ เมื่อดื่มสุราเมรัยเข้าไปแล้ว ก็ให้เกิดความเสื่อมเสียมารยาทเป็นที่น่าอัปยศพร้อมคุณธรรมที่ดีที่มีอยู่ก็เสื่อมไปด้วย

สรุปผลการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัญหาการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิกุล ตำบลพระเจ้า อำเภอเขียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ดนั้นคือ ปัญหาครอบครัวได้แก่การทะเลาะวิวาทและหย่าร้างสร้าง ผลกระทบต่อทายาทที่จะต้องรับผลของปัญหานั้นและก่อให้เกิดปัญหาลูกโซ่ที่เกี่ยวโยงกันไปหมดแทบทุกเรื่อง ทั้งความฟุ้งเฟ้อความยากจน ครอบครัวแตกแยก มีปัญหาก่อให้เกิด อาชญากรรมต่างๆ อุบัติเหตุ โรคภัย สารพัดครุฑร้าย การสูญเสียทรัพยากรบุคคล และสูญเสียทางเศรษฐกิจของสังคมโดยรวม ทำให้ความเชื่อผิด คิดว่าการดื่มสุราเมรัยเป็นวัฒนธรรม แท้จริงแล้วการดื่มสุราเมรัยนั้นเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่แทรกซึมอยู่ในทัศนคติจนทำให้ผู้คนในสังคมมองว่าการดื่มสุราเมรัยเป็นเรื่องปกติ แม้แต่นักบุญก็ยังไม่วางการดื่มสุราเมรัย ปัญหาเหล่านี้เป็นเรื่องบ่งชี้ว่าการดื่มสุราเมรัยนั้นกลายเป็นปัญหาใหญ่ เป็นปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่งของสังคมในปัจจุบันที่จะต้องหาทางหรือวิธีการที่จะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาลาเหล่านี้อย่างจริงจังและเป็นไปในทางที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนเพื่อสกัดกั้นมิให้เกิดความสูญเสียมากไปกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

2. ศึกษาพุทธจริยศาสตร์ที่เกื้อหนุนต่อการลด ละ และเลิกดื่มสุราเมรัย หลักพุทธจริยศาสตร์หรือหลักความประพฤติตามหลักพระพุทธศาสนา (ศีล) มาเป็นแนวทางในการลด ละ และเลิก โดยเฉพาะศีลข้อที่ 5 คือตักเตือนให้รู้โทษของการดื่มสุราเมรัย สร้างค่านิยมที่ถูกต้องให้ดื่มเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์แทนมีการรณรงค์การดื่มนม ดื่มน้ำผลไม้แทนเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์สร้างความตระหนักให้เกิดระลึกได้อย่างสม่ำเสมอควรรู้จักกลดกิเลสความอยาก ต้องรู้ว่าสุราเมรัยเป็นสิ่งที่ไม่ดีต่อสุขภาพหน้าที่การงาน ลดความอยากลง การอดทนอดกลั้นมีสติต้องหากิจกรรมอย่างอื่นทำ เช่น เล่น กีฬา วาดรูป อ่านหนังสือ เป็นต้น จะได้ไม่เหงา เลิกคบเพื่อนที่ไม่ดีมีเพื่อนได้ โดยไม่ต้องดื่มสุราเมรัยมีสติในตัวเองชี้ให้เห็นถึงโทษของสุราเมรัย ลด ละ เลิกการขายของมีนเมามีการจำกัดวัยของผู้ขาย ผู้ดื่มสุราเมรัยแล้วทำผิด ควรมีบทลงโทษ สังคมควรเอาจริงกับกฎหมายและลดแหล่งอบายมุข (จำกัดจำนวน) เปลี่ยนแปลงค่านิยมไม่ให้จัดงานมีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ครอบครัวและสังคมควรมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการละเมิดศีลข้อที่ 5 เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตและของบุคคลที่แสดงมาใน ทางสังคมที่เกิดขึ้นทางกาย วาจา ใจ และมีแนวทางในการลด ละ เลิกสุราตามหลักพุทธธรรม นั้น จึงเป็นการรู้จักใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา

3. วิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิกุล ตำบลพระเจ้า อำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด หลักการของพุทธจริยศาสตร์ คือ ศาสน์ที่ว่าด้วยความประพฤติและวิธีการปฏิบัติ เป็นจริยธรรมที่สอนให้ชาวพุทธศาสนิกชนดำรงชีวิตอยู่ด้วยปัญญา ไม่ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความประมาท ในมุมมองพุทธจริยศาสตร์แนวทางลดอันตรายจากการดื่มสุราเมรัย ตามนโยบายภาครัฐ การออกกฎหมาย พ.ร.บ. トラจรทางบก ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการรณรงค์เมาไม่ขับ แนวทางการลดอันตรายจากการดื่มสุราเมรัย มีการให้ความรู้ภาวะโรคติดสุรา การสร้างความตระหนัก รู้ต่อปัญหาและผลกระทบ การพัฒนาระบบการบำบัดรักษาโดยที่ชุมชนมีส่วนร่วม เป็นต้น พุทธจริยศาสตร์มีมุมมองหรือทัศนะว่า ทางสายกลาง ความดีงามและแนวทางประพฤติปฏิบัติ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา องค์ประกอบข้อแรกจึงเป็นเรื่องของปัญญามองเห็นความเป็นไปของสิ่งทั้งหลายตามความสัมพันธ์สืบทอดของเหตุปัจจัย กรณีของผู้ที่ดื่มสุราเมรัยถ้ามีการสนับสนุนให้ทบทวน เห็นทุกข์ ของตนเอง ความทะยานอยากเป็นโน่นเป็นนี่ อยากดื่ม อยากกิน สอดคล้องกับความประสงค์ที่จะเลิกดื่มสุราเมรัย สุราเมรัยไม่ใช่ทางแก้ปัญหา การสร้างแรงจูงใจที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและหยุดดื่มอย่างค่อยเป็นค่อยไป มีแนวทางการปรับพฤติกรรมกรรมการดื่มสุราเมรัยและความเสี่ยงอันตรายของตนเอง ทั้งนี้หากมีการนำกระบวนการทางพุทธจริยศาสตร์เข้ามาช่วยพัฒนาทักษะด้านการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา การปฏิเสธ รวมทั้งการพัฒนาความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และการพัฒนาความตระหนักถึงปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นำไปสู่แรงจูงใจในการปรับลด เลิก การดื่มสุราเมรัย

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาการดื่มสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิกุล ตำบลพระเจ้า อำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด” เพื่อให้บุคคลทั่วไปได้ตระหนักถึงคุณค่าในพุทธจริยศาสตร์ และทราบถึงหลักที่ควรประพฤติปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดความสุขและความสงบร่มเย็นทั้งกายและใจในชีวิตของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติได้ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ให้ผู้บริหารในหน่วยงานทางราชการ ในประเทศได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณค่าทางด้านจิตใจของประชาชนให้มากขึ้น และมีความเท่าเทียมกับการพัฒนาทางด้านร่างกายหรือทางด้านวัตถุ

1.2 กรมการศาสนาและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ หรือมหาเถรสมาคม ควรปลูกฝังทางด้านจริยธรรม และศีลธรรม แก่สถาบันทางครอบครัวในสังคมของคนไทยในปัจจุบันทำให้ระบบเศรษฐกิจและระบบการศึกษาในศาสตร์อื่นๆ และทางด้านการศาสนาอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

1.3 องค์การทางคณะสงฆ์ถือว่าเป็นองค์กรหลักที่ทำหน้าที่ดูแลวัดและพระภิกษุสามเณรควรส่งเสริมพระภิกษุที่ทำหน้าที่ด้านสังคมสงเคราะห์ ความกล้าที่กล้าถึงนี้หมายถึงความร่วมมือและความช่วยเหลือทั้งในด้านวัสดุอุปกรณ์ งบประมาณจากทางคณะสงฆ์ โดยอาจกำหนดเป็นนโยบาย

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ปัญหาการตีมีสุราเมรัยของชาวบ้านดงพิกุล ตำบลพระเจ้า อำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด ยังมีทัศนคติความเชื่อเกี่ยวกับประโยชน์ของการตีมีสุราในทางที่ไม่ถูกต้องก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกันไปหมดแทบทุกเรื่อง ทั้งความฟุ้งเฟ้อความยากจน ครอบครัวแตกแยก มีปัญหาก่อให้เกิด อาชญากรรมต่างๆ อุบัติเหตุ โรคภัยสารพัดรุมเร้า การสูญเสียทรัพยากรบุคคล และสูญเสียทางเศรษฐกิจของสังคมโดยรวม รวมทั้งผลกระทบด้านลบที่เกี่ยวข้องกับการตีมีสุราของชาวบ้านดงพิกุล เพื่อนำสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเลิกตีมีสุราเมรัยที่เป็นเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ ส่วนกลุ่มผู้ตีมีแบบติด แม้จะมีจำนวนน้อย แต่ถือได้ว่าเป็นกลุ่มพิเศษที่ต้องเร่งให้การช่วยเหลือ ซึ่งการตีมีเกินมาตรฐานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด จะเพิ่มความเสี่ยงต่อสุขภาพของตัวผู้ตีมีเอง ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ ในระดับปัจเจกบุคคลนอกจากจะมีศีลธรรมและจริยธรรมเป็นเครื่องจูงใจแล้วควรจะมีความรู้ด้านกฎหมาย โดยรับรู้จากการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เนื้อหาสาระของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตีมีสุราให้แพร่หลายต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังมีการรับรู้ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับกฎหมาย จึงต้องมีการประชาสัมพันธ์กันอย่างจริงจังในเรื่องของโทษการตีมีสุราที่กฎหมายกำหนด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า พุทธจริยศาสตร์ที่เกื้อหนุนต่อการลด ละ และเลิกตีมีสุราเมรัยเป็นการปฏิบัติตามหลักสุราเมรัยมัชฌิมาทฎฐานา เวรมณีนันเป็นศีลข้อที่ 5 เว้นจากน้ำเมา คือ สุราอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เว้นจากสิ่งเสพติดให้โทษ นอกจากจะหมายถึงการละเว้นจากการตีมีเครื่องดองของเมา คือ การไม่ตีมีสุราและเมรัยแล้วสิ่งเสพติดอื่นๆ นั้นเป็นกิจที่สมควรทำอย่างยิ่งเพราะถือได้ว่าเป็นการรักษาศีลอันเป็นพื้นฐานสำคัญในทางพระพุทธศาสนา มาเป็นแนวทางในการลด ละ และเลิก โดยเฉพาะศีลข้อที่ 5 ได้มีหลักเกณฑ์การวินิจฉัยศีลข้อนี้จะขาดได้ต้องประกอบด้วยองค์ 4 ประการ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ ในระดับหน่วยงานและสถาบันต่างๆ ควรมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์หรือมุ่งเน้นการสร้างค่านิยมใหม่ที่ไม่นำสุรามาเป็นเครื่องตีมีในงานพบประสังสรรค์ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานที่ราชการ สถานศึกษา งานพิธีการต่างๆ เป็นต้น มีการอบรมไตรสิกขาแก่ผู้ปกครองให้มีพื้นฐานของคุณธรรม

จริยธรรม เพราะคนในครอบครัวมีความสำคัญมาก เป็นขวัญและกำลังใจในการใช้ชีวิต เป็นแบบอย่างที่จะหล่อหลอมให้แก่ลูกหลานและเยาวชนให้เติบโตต่อไป ทำให้เกิดความตระหนักในโทษภัยของสุรา และมีจิตสำนึกที่ดี มีคุณธรรมนำทางในการดำเนินชีวิต ทั้งนี้เพื่อเป็นการปลูกฝังค่านิยมและแบบอย่างที่ต้องแก่เยาวชนและสังคมไทย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า เรื่องศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ตามหลักพระพุทธศาสนา ให้ความสำคัญกับคุณค่าของชีวิตอยู่ที่ความดีที่ได้กระทำในสังคมชาวพุทธ “การดีมีสัรานั้นผิดศีล” ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ ในภาครัฐควรมีการศึกษาและมีนโยบายควบคุมใช้มาตรการทางด้านการศึกษา เช่น พุทธธรรมศาสตร์ หรือสุขศึกษา โดยมีการรณรงค์ให้มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการดื่มสุราการปลูกฝังเจตคติและการปฏิบัติที่ต้องแก่สังคม รวมทั้งการสร้างการรับรู้ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการดื่มสุราที่มีต่อครอบครัว ชุมชน สังคม เพื่อให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ในการเป็นบุคคลที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์การแก้ไขปัญหาการดื่มสุราเมรัยตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของมนุษย์ในสังคมไทยปัจจุบันภายในประเทศ และต่างประเทศ

3.2. ควรศึกษาเปรียบเทียบการศึกษาหลักพุทธจริยศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาการดื่มสุราเมรัยของมนุษย์ในสังคมไทยปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2553). พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551. [พิมพ์ครั้งที่ 4]. กรุงเทพมหานคร: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กิตติพงษ์ พลทิพย์. (2562). การพัฒนารูปแบบลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด. [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนการพัฒนากุมิภาค]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- จิราลักษณ์ นนทรักษ์. (2565). เปิดผลสำรวจนักดื่มลดลง หนุนสังคมปลอดภัยไร้แอลกอฮอล์. สืบค้น 6 มิถุนายน 2567. จาก <https://www.thaihealth.or.th>
- ปรเมธ ศรีภิญโญ. (2562). ไตรลักษณ์กับการพัฒนา. [การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1 วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย]. 22 กุมภาพันธ์ 2562, น. 1081-1091.
- พระครูนิวาสธรรม (เพียร ตปคุโณ). (2553). รูปแบบการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาแก้ปัญหการดื่มสุรา. [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2542). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. [พิมพ์ครั้งที่ 6]. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2541). การพัฒนาที่ยั่งยืน. [พิมพ์ครั้งที่ 5]. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกลดคิมทอง.

- พระไพศาล วิสาโล. (2549). *ทำความเข้าใจบริโภคนิยม : คู่ปรับของเศรษฐกิจพอเพียง*. สืบค้น 10 มกราคม 2566. จาก <http://www.visalo.org/article/budKarnsermsang.html>
- พระมหากำพล คุณงก่อโร. (2557). ปัญหาการดื่มสุราในสังคมไทย. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา*, 8(1), 105-114.
- พระมหาเตชนวิทย์ ญาณสุโภ (สีทอง). (2554). *ศึกษาวิเคราะห์วิกฤตการณ์อาหารโลกและการบริโภคอาหารตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท*. [วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551. (2551, 14 กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 125 ตอนที่ 33ก. หน้า 43-46.
- พระสนั่น ธมมวิชัย (วงศ์สมบูรณ์). (2549). *ศึกษาเปรียบเทียบเรื่องการใช้เศรษฐศาสตร์แนวพุทธกับลัทธิบริโภคนิยม: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน*. [วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พินัญลักษณ์ ปัญญา, ھرรษา เศรษฐบุปผา, พันทิพย์ จอมศรี. (2556). ประสบการณ์การกลับเป็นซ้ำของผู้สูงอายุที่เป็นโรคติดสุรา. *พยาบาลสาร* 40(4), 45-55.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศูนย์เครือข่ายวิชาการเพื่อสังเกตการณ์และวิจัยความสุขชุมชน มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ. (ม.ป.ป.). *ศึกษาแนวโน้มดัชนีความสุขมวลรวมของประชาชนภายในประเทศต้นเดือนกรกฎาคม 2552*. รายงานผลการสำรวจ สำนักวิจัยเอแบคโพลล์มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ. สืบค้น 25 มกราคม 2566. จาก www.abacpoll.au.edu
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2554). *การสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุรา พ.ศ. 2554*. สืบค้น 25 มกราคม 2566. จาก https://www.hiso.or.th/health_survey/DOC/H144.php
- แสง นิลนามะ. (2550). *จริยธรรมการบริโภคในพุทธศาสนาเถรวาท*. [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.